מסורת הש"ס

א) [ב"ב כו.], ב) [לעיל כו: ביצה יג: חגיגה י: סנהדרין סב: זבחים מז. כריתות יט:], ג) [לעיל ה: לקמן סא:], ד) [לעיל נא. ושם נסמן], ה) [ד"ה אמר], ו) ר"ת מ"ז, ז) רש"ל מ"ז, ח) [ד"ה זיקא], ט) צ"ל גר' יוסי יעב"ץ.

◆

תורה אור השלם

1. וַיֵּרָא מַלְאַךְ יְיָ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל: שמות ג ב

2. בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו: ישעיהו נז יט

3. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה

4. וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסָּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: שמות יב כב

5. וְאָמַרְתָּ לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְיָ הִנְנִי אֵלַיִךְ וְהוֹצֵאתִי חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע: יחזקאל כא ח

6. הַצַּדִּיק אָבָד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק: ישעיהו נז א

◆

גליון הש"ס

גמ' או מיבעי ליה לחלק. עיין חולין דף פו ע"ב תוס' ד"ה לחלק וצ"ע:

סלתא שרגא דההוא ודאי מעשה דידיה גרמו: שלח ביד פקח הפקח חייב וכו': אמר ר"נ בר יצחק מאן דתני ליבה לא משתבש ומאן דתני ניבה לא משתבש מאן דתני ליבה לא משתבש דכתיב [1]בלבת אש ומאן דתני ניבה לא משתבש דכתיב [2]בורא ניב שפתים: לבתה הרוח כולן פטורין: ת"ר [א]ליבה ולבתה הרוח אם יש בלבויו כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור אמאי ליהוי [ב]כזורה ורוח מסייעתו אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שליבה מצד אחד ולבתו הרוח מצד אחר רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה ר' זירא אמר כגון דצמרה צמורי רב אשי אמר [ג]כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו ה"מ לענין שבת [ד]דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור: **מתני'** [ה]השולח את הבערה ואכלה עצים או אבנים או עפר חייב שנאמר [3]כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה: **גמ'** אמר רבא למה לי דכתב רחמנא קוצים גדיש קמה ושדה צריכי דאי כתב רחמנא קוצים ה"א קוצים הוא דחייב רחמנא משום דשכיח אש גבייהו ושכיח דפשע אבל גדיש דלא שכיח אש גבייהו ולא שכיח דפשע אימא לא ואי כתב רחמנא גדיש הוה אמינא גדיש חייב רחמנא משום דהפסד מרובה הוא אבל קוצים דהפסד מועט אימא לא קמה למה לי מה קמה בגלוי אף כל בגלוי ולר' יהודה [ו]דמחייב אנזקי טמון באש קמה למה לי לרבות כל בעלי קומה ורבנן לרבות כל בעלי קומה מנא להו נפקא להו מאו הקמה ורבי יהודה ° או מיבעי ליה לחלק ורבנן לחלק מנא להו נפקא להו מאו השדה ורבי יהודה [ז]אידי דכתב רחמנא או הקמה כתב או השדה שדה למה לי לאתויי [ח]לחכה נירו וסכסכה אבניו ולכתוב רחמנא שדה ולא בעי הנך צריכא דאי כתב רחמנא שדה הוה אמינא מה שבשדה אין מידי אחרינא לא קמ"ל אר"ש בר נחמני א"ר יונתן אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן שקוצים מצוין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר ונאכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר: תאני רב יוסף מאי דכתיב [4]ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה שנאמר [5]והכרתי ממך צדיק ורשע בכי רב יוסף כולי האי נמי לאין דומין א"ל אביי טיבותא הוא לגבייהו דכתיב [6]כי מפני הרעה נאסף הצדיק אמר רב יהודה אמר רב

לעולם

סלתא. עצים דקים: ניבה. כשאדם מדבר מנענע שפתיו ורוח יוצא: ליהוי כזורה. דחייב משום מלאכה בשבת אע"פ שהרוח מסייעתו כשהוא מגביה התבואה ברחת שקורין פליי"א: מצד אחר. דלא אהני איהו: כגון שליבה ברוח מצויה. כשמתחיל ללבות לא היתה הרוח נושבת בחוזקה ולא היה מבעיר בכך ובאתה רוח שאינה מצויה ולבתו דמילתא דלא סליק אדעתא הוא. אבל זורה לענין שבת סגי לה ברוח מצויה ולהכי איצרין: דצמרה צמורי. לשון אישתא צמירתא (שבת דף סו.) חמימות. כלומר שלא נפח ממש אלא בנשימה כדרך המחמם בנשימתו את ידיו דאין זה ליבוי כלל: מלאכת מחשבת. נתקיימה מחשבתו דניחא ליה ברוח מסייעתו: מתני' או עפר. לחכה נירו ונתקלקל: גמ' דשכיח אש גבייהו. אין בני אדם מוזהרין בהן דלכך עומדין הלכך איכא למימר זה פשע: אבל גדיש כו'. דליכא למימר אנוס היה: [ולר"י]. פלוגתא דרבי יהודה בהאי פירקא (ד' סא:): כל בעלי קומה. אף בעלי חיים ואילנות: נירו. חרישה שלא נזרע. סכסוך שיין באבנים לחיכה בשאר דברים: הוה אמינא מה שבשדה. תבואה קאמר קרא ולא קרקע ממש להכי כתב קמה בהדיא דהשתא אתרבי שדה לגופה של קרקע: הכי גרסינן כולי האי נמי לאין דומין. כלומר להכל חשובים הצדיקים שקודמים לפורענות: טיבותא הוא. שלא יראו ברעה העתידה לבא דכתיב כו':

בכי

ליבה ולבתה הרוח אם יש בליבויו כדי ללבות חייב ואם לאו פטור. כשאין ברוח כפני עצמו כדי ללבות איירי דאי כשיש בו כדי ללבות אפילו כשיש בליבוי המלבה כדי ללבות למה יתחייב דבלאו איהו נמי היה הולך ומזיק אלא ודאי כשאין ברוח כדי ללבות איירי ולכך כשיש בליבויו כדי ללבות חייב המלבה כי הוא עשה הכל דהוה ליה כמו זה יכול וזה אינו יכול דחשיב אינו יכול מסייע שאין בו ממש כפרק המצניע (שבת ד' צג. ושם)פ) ואם אין בליבויו כדי ללבות אע"פ שגם ברוח אין כדי ללבות פטור דלא מיחייב משום אשו אלא אם כן עשה כל כך בפני עצמו בלא סיוע הרוח או דבר אחר שיוכל להזיק ברוח מצויה אחר גמר המעשה שלו דהכי משמע המבעיר את הבערה שבפני עצמו עשה את הבערה שיכול להזיק ברוח מצויה ולכך כאן פטור דבלאו ליבוי לא היתה יכולה להזיק והליבוי דהיינו גמר עשייתה לא עשה המלבה בפני עצמו ופריך אמאי פטור ליהוי כשעושה הליבוי ע"י סיוע הרוח כאילו עשאה בפני עצמו כמו לענין שבת דחשיב זורה ורוח מסייעתו כעושה בפני עצמו ומשני אביי הכא במאי עסקינן כגון שליבה מצד אחד שבענין זה אין דרך הרוח לסייעו ולכך כי מתרמי שנסתייע בליבוי הרוח פטור דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיצטרף ליבוי הרוח עם ליבויו דלא שכיח שיצטרפו ולא הוי"ל להזהר בכך יותר מברוח שאין מצויה כך פר"י ועוד יש לפרש כגון שליבה מצד אחד שאין בליבויו ללבות כל המדורה ולא ברוח אלא צד אחד דמדורה ליבה הוא וצד אחר ליבה הרוח ואם לא היתה המדורה מתלבה כי אם מצד אחד היה הולך וכבה מחמת שהוא מועט ומחמת שהאשות מתחברות יחד מתגדלת האש ומזקת ולא דמי השתא לזורה ורוח מסייעתו דמה שליבה לא סייע הרוח כלום:

רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה ולבתה הרוח ברוח שאין מצויה. וה"פ אם יש בליבויו כדי ללבות עם רוח מצויה חייב דחשיב כאילו עושה הכל בפני עצמו ואם לאו שאין בליבויו כהדי רוח מצויה כדי ללבות אלא ע"י רוח שאין מצויה שסייעתו נעשה המלבה פטור דברוח שאינה מצויה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **רבי** זירא אמר כגון דצמרה צמורי. לא נפח באור כעין נשיבת הרוח אלא חוס הבל פיו הוציא על האור ללבותו והכי קאמר אם יש בליבויו בפני עצמו כדי ללבות חייב ואם לאו פטור אע"פ שנסייע הרוח מלבה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שתצטרף נשיבת הרוח לליבוי שלו ויסתייע על ידה ללבות דלא שכיח שתצטרף נשיבת הרוח עם הליבוי לסייעו כי הם מקלקלים זה את זה אע"פ ששניהם מצד אחד כי הליבוי חם והרוח קר:

רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכשגורם לזורת הרוח המסייעתו הוי מלאכת מחשבת ולהכי חייב בגרמת זרייה זו אבל עושה מעשה של זרייה בפני עצמו לא אקרי ט)(זורה) לכך הכא לא מקרי מבעיר אלא גורם והתורה לא חייבה אלא מבעיר ולא הגורם י)(אלא) הבערה ע"י רוח המסייעתו ולהכי חשיבא הא גרמא לענין האש ככל שאר גרמות דקי"ל גרמא בנזקין פטור ומר בר רב אשי דפריך גבי רקתא בלא יחפור (ב"ב דף כו. ושם)ה) מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו מצי סבר כרב אשי דהכא דהתם לענין חיוב הרחקה חשיב גירי דיליה וצריך להרחיק ואפי' ט)לר' יוסי כמו הרחקת סולם מהשובך חשיב גירי דיליה לענין הרחקה אע"ג דלא חשיב ליה התם אלא גרמא דפטור מתשלומין מ"מ אסור וצריך להרחיק וגץ היוצא מתחת הפטיש דחשיב מזיק משום דניחא ליה דתיזל ומכה בכח כל כך שאחר גמר כחו יזיק ברוח מצויה וכך משני בלא יחפור ולא צריך להעמיד שמכה כל כך בכח עד שמזיק בכח אדם לבדו בלא רוח דאם כן לא הוה תני לה גבי נזקין דאש אלא גבי נזקין דאדם:

והכא גרמא בנזקין. מתוך כך נראה דאם שנים הביאו עצים ואור וליבו שניהם ואין בכל אחד כדי ללבות פטור ותימה הוא:

לרבות כל בעלי קומה. בקונטרס פירש כל ב"ח אבל בירושלמי משמע דמרבי אילנות וכל דבר המחובר והכי איתא התם אי מה הגדיש מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל שהוא תלוש מן הקרקע ת"ל או הקמה:

לעולם

עין משפט
נר מצוה

נב א מיי' פי"ד מהל' נזקי ממון הלכה ז ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן תיח סעיף ט ועיין שם בהג"ה ובב"י:

ב [רב אלפס במקומו ועוד בב"ב פ"ב דף קטו]:

נג ג ד מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ג:

◆

לעזי רש"י

פליי"א [פיל"א]. יעה.

◆

מוסף רש"י

סלתא. עצים קטנים דקים, דהאי ודאי פושע הוא (לעיל כב:). דמלאכת מחשבת אסרה תורה. שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל והתם מלאכת מחשבת כתיב (ביצה יג:) שהשתא אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שגנב בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז. ובעירובין חגיגה י:) שחשב לעשות ואת (סנהדרין סב:) שחשב ומתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:).